

Autor článku při hledání kvapníka *Amara pulpani* v NPP Křížky. Foto Přemysl Tájek.

Slavkovský les – zaslíbený kraj pro kvapníka *Amara pulpani*

Jiří Hejkal, Kraslice

Kvapník *Amara pulpani*, který patří do čeledi střevlíkovitých brouků, má velice zajímavou historii. V první polovině dvacátého století si vynikající český entomolog Karel Kult lámal hlavu s neobyčejnou variabilitou druhu *Amara communis*, a to jak stavby těla, tak rozmanitosti biotopů. Za významné pomoci svého přítele Jana Pulpána zjistil, že pod jménem *Amara communis* se skrývají minimálně dva druhy. Zatímco první druh dává přednost vlhkým loukám a břehům vodních toků, *Amara pulpani* se vyskytuje zejména na suchých vřesovištích. Nový druh popsal v roce 1949 a pojmenoval ho podle svého kolegy a sběratele druhu. Typová série pochází z Příbrami (Kult 1949).

Druhová skupina *Amara communis* je velmi náročná na rozlišování příbuzných druhů. Kromě dvou výše zmíněných do ní v Evropě patří ještě *Amara convexior* a *A. makolskii*. I vzhledem k nedostatku sbírkového materiálu v dalších evropských zemích považovali někteří odborníci jméno *Amara pulpani* za synonymum od *A. communis*. Později se však potvrdilo, že *Amara pulpani* je platný druh, který se také vyskytuje na vápencích ve vysokých polohách Alp a Dinárských hor (např. Paill 2003). Vzhledem ke své úzké ekologické vazbě na suché kamenité a vřesovištní biotopy se považuje za reliktní druh (Hůrka et al. 1996).

V roce 1989 jsem jako pracovník soko-
lovského muzea zjistil výskyt kvapníka *A.
pulpani* na dvou chráněných hadcových lo-
kalitách ve Slavkovském lese: na Dominově
skalce (dnes přírodní památka) a v Křížkách
(dnes národní přírodní památka). Později
jsem svou odbornou pozornost zaměřil na
Kraslicko a Slavkovský les navštěvoval jen
jako turista. O to více mě zajímalo, zda se
tam tento významný indikační druh vysky-
tuje (po 36 letech) dodnes. Domluvil jsem
se s kolegou Přemyslem Tájkem a 23. dub-
na letošního roku jsme se setkali na Kříž-
kách. Zpočátku jsme „bloudili“ po lokalitě,
která se mi zdála vzhledem k ekologickým
nárokům předmětného druhu poněkud za-
rostlá. Na jednom z bočních vrcholů jsme
však zahlédli běžet na slunci podobného
kvapníka *A. curta*, což nás povzbudilo.
K mému naprostému nadšení jsme brzy
pod nedalekými keříčky vřesu našli něko-
lik samců i samic *Amara pulpani*, což po-
tvrđilo význam národní přírodní památky
pro výskyt reliktních druhů, jinak vyhlášené
zejména pro ochranu endemického rožce
kuřičkolistého. A asi o dvě hodiny později
jsem našli jednoho samečka pod lišejníkem
z rodu *Cladonia* i na Dominově skalce.

Na přírodovědném výzkumu je příjem-
né očekávání možných zajímavých nálezů
v kombinaci s pobytem v krásné přírodě
nebo alespoň zajímavém prostředí. Této
tezi plně odpovídají biotopy *Amara pulpa-
ni*: vřesoviště na sutích a skalkách, skalna-
té stepi a lesostepi, menší suťové proudy
v horách, a to až do nadmořské výšky 1900
metrů. Tento kvapník se vyskytuje i na an-
tropogenních sutích a v lomech, ale zřejmě
pouze v oblastech, kde je dostatek příhod-
ných přirozených biotopů. O jeho výskytu
nerozhoduje hornina skalního podkladu,
neboť jsem ho zjistil na fylitu, hadci, vá-
penci, znělci i žule. Nesnáší však hlubokou
půdu. Nejčastěji ho lze zastihnout na jaře
(duben a květen) nebo na podzim (září a ří-
jen) pod vřesem nebo lišejníky na skalním
podkladu, nanejvýš s nepatrnou vrstvou

Kvapník *Amara pulpani*. Foto Pavel Krásenský.

hlíny. Ve vysokých horách pochází většina
nálezu z května nebo června.

Přestože se *Amara pulpani* vyskytuje i ve
vyšších polohách, vyhledává pouze velmi
suchá a teplotně příznivá místa, například
svahy s jihozápadní expozicí. Je příznačné,
že zatímco v posledních desetiletích kvůli
vyšším teplotám a rozmáhajícímu se suchu
mnoho druhů střevlíkovitých brouků na na-
ších vřesovištích ubylo nebo z nich vymize-
lo, tento kvapník se tam dle mých zkuše-
ností vyskytuje nadále ve stejných počtech.

Rod *Amara* patří mezi naše nejběžnější
a druhově nejpočetnější rody střevlíkovi-
tých brouků. Dospělí brouci jsou zpravidla
býložraví; někteří vylézají na rostliny, kde
vyžírají květy nebo semena, jiné druhy dá-
vají v dospělosti přednost konzumaci se-
men na zemi. Larvy mohou být semeno-
žravé, všežravé nebo masožravé (Saska et
Jarošík 2001, Saska 2005 aj.). Larva *Amara
pulpani* je zřejmě masožravá: Hůrka et Ja-
rošík (2001) zjistili, že larvy tohoto druhu je

- ▲ Sutě a skalky Vysokého kamene u Krásna – nová lokalita *Amara pulpani*.
- ▲ Husté porosty lišejníků z rodu *Cladonia* a ojedinělé keříčky vřesu na Hubském peni.
Obě fotografie Jiří Hejkal.

možné dochovat na čistě hmyzí potravě do dospělého stadia. Zástupci rodu *Amara* obývají různé, převážně nížinné biotopy (s výjimkou horských druhů *Amara erratica* a *A. nigricornis*); silná vazba na sutě a další kamenité biotopy je u tohoto rodu v Česku výjimečná.

A proč je Slavkovský les pro *Amara pulpani* zaslíbený kraj? Jedná se o lokální a vzácný druh, který se v rozsáhlých oblastech Česka nevyskytuje. Velmi vzácný je na Moravě, odkud je nebo bylo známo pouze několik lokalit (například vápencový vrch Kotouč u Štramberka). Více jeho lokalit se nachází v Českém středohoří (mj. vrchy Boreč, Lipská hora, Zlatník) a v Krušných horách (Boučí, Kraslice, Nejdek), spíše výjimečně se vyskytuje i jinde v Čechách

(např. Kamenec u Radnice, Lány, Příbram, Vrané nad Vltavou). Zato v poměrně nevelké oblasti Slavkovského lesa jsem tohoto kvapníka objevil již na Dominově skalce, v Hubském peni, na Křížkách a v letošním roce také na Vysokém kameni u Krásna. V Nálezové databázi ochrany přírody (přístup 24. 4. 2025) jsou ještě uvedeny hodnověrné údaje o výskytu druhu v NPR Pluhův bor a Kostelní Bříže.

Perspektiva dalšího výskytu kvapníka *A. pulpani* ve Slavkovském lese je velmi dobrá. Jednak se zdá, že dobře snáší změnu podnebí v posledních desetiletích. Dále je velmi pozitivní, že kromě Hubského peně jsou dosud zjištěné lokality přírodního charakteru (skalky, sutě), a proto nepodléhají sukcesi tak snadno a rychle jako člověkem ryze vytvořené plochy. Nelze ani opominout skutečnost, že systematický průzkum výskytu vhodných lokalit ve Slavkovském lese dosud nebyl proveden. Lze tedy předpokládat, že tento reliktní kvapník bude v budoucnu nalezen i na dalších místech Slavkovského lesa. ■

Literatura:

- Hürka K. et Jarošík V. (2001): Development, breeding type and diet of members of the *Amara communis* species aggregate (Coleoptera: Carabidae). – Acta Societatis Zoologicae Bohemicae 65: 17–23.
- Hürka K., Veselý P. et Farkač J. (1996): Využití střevlíkovitých (Coleoptera: Carabidae) k indikaci kvality prostředí. Die Nutzung der Laufkäfer (Coleoptera: Carabidae) zur Indikation der Umweltqualität. – Klapalekiana 32: 15–26.
- Kult K. (1949): *Amara Pulpani* sp. n. a nové subspecie druhů rodu *Pterostichus* z ČSR. *Amara Pulpani* sp. n. and new subspecies of *Pterostichus* from Czechoslovakia. (22. příspěvek – 22nd Contribution). – Entomologické Listy 12: 77–88.
- Paill W. (2003): *Amara pulpani* Kult, 1949 – eine valide Art in den Ostalpen (Coleoptera: Carabidae). – Revue Suisse de Zoologie 110: 437–452.
- Saska P. (2005): Contrary food requirements of the larvae of two *Curtonotus* (Coleoptera: Carabidae: *Amara*) species. – Annals of Applied Biology 147: 139–144.
- Saska P. et Jarošík V. (2001): Laboratory Study of Larval Food Requirements in Nine Species of *Amara* (Coleoptera: Carabidae). – Plant Protection Science 37: 103–110.